Nové Město na Moravě

Kraj: Vysočina
Okres: Žďár nad Sázavou
Správní obvod: Nové Město na Moravě
GPS souřadnice: 49.561444N, 16.074183E
Nadmořská výška: 600 m n. m.
První pís. zmínka: 1267 (757 let)
Počet obyvatel: 9 804
PSČ: 592 31
Adresa URL: www.nmnm.cz
Facebook: Nove.Mesto.na.Morave

Památky a zajímavosti Nové Město na Moravě

Nové Město na Moravě je zajímavé svými historickými a kulturními památkami. Zachovalé historické jádro města tvoří městskou památkovou zónu. Zástavbu městské památkové zóny představují podélně řazené, zejména jednopatrové domy, upravované po velikém požáru v roce 1801. Uprostřed náměstí se nachází kostel sv. Kunhuty, jehož fasádu pokrývá sgrafito znázorňující výjevy ze Starého i Nového zákona. Další dominantou náměstí je budova zámku, který koncem 16. století postavili Dubští z Třebomyslic. Městskou památkovou zónou, která byla vyhlášena v roce 1990, vede prohlídkový okruh se 22 zastaveními.

Nejstarší památkou je katolický kostel sv. Kunhuty. Jeho gotický presbytář pochází ze 14. století. Po velkém požáru města v roce 1723 vyhořel i kostel a proto byla v roce 1725 nově zaklenuta loď. V roce 1739 byla na jižní straně přistavěna nová sakristie a stará na severní straně byla přeměněna na tzv. Černou kapli. V roce 1801 byl zrušen hřbitov okolo kostela. Nový vzhled dostal kostel v letech 1928–1929, kdy byl uvnitř i vně vyzdoben sgrafity novoměstského rodáka akademického malíře Karla Němce. Inspirací pro tento úkol mu byly biblické postavy, příběhy z jejich života nebo milénium výročí smrti sv. Václava. Do kostela se dříve pochovávaly význačné osoby. V předsíni kostela je vsazen do zdi náhrobní kámen manželky úředníka Želechovského ze Želechova (1606), v kryptě pod kněžištěm jsou pochováni někteří příslušníci rodu Dubských a Kratzerů. Při rekonstrukci kostela v 90. letech 20. století došlo k odhalení fresek v Černé kapli, jež velmi sugestivně znázorňují cestu duše člověka - nebe, očistec, ráj, peklo, ...

Novorenesanční evangelický kostel z roku 1898 nahradil bývalou modlitebnu z roku 1784, která stála nedaleko. Celou stavbu vedl místní stavitel Jan Sadílek dle návrhu vídeňského architekta Hanse Glasera. Kostel stojí na půdorysu řeckého kříže. Mnohé vnitřní prvky, například sloupy, jsou v toskánském stylu. Ze staré modlitebny byl do nového chrámu přenesen barokní stůl Páně. Na místě zbourané modlitebny se vztyčil pomník Františka Josefa I., po vzniku Československé republiky byl nahrazen bustou Jana Amose Komenského, která zde stojí dodnes. V roce 1992 byly v kostele zavěšeny tři nové zvony (Víra, Naděje a Láska), které doplnily jediný zbylý zvon původní, Hrnčířův z roku 1898.

Novoměstský zámek byl postaven v 16. století na místě měšťanských domů a přestavěn v 1. polovině 18. století. Byl sice zachován obdélníkový půdorys, ale celý areál byl přestavěn a rozšířen, takže zámek získal čtyřkřídlou obdélníkovou dispozici. Takto zbarokizován byl i interiér, a zejména jeho

přední trakt, kde byla zřízena kaple. Přední část sloužila příležitostnému pobytu představených správy nadace, zadní část byla sídlem patrimonijních úřadů a po roce 1848 správy velkostatku. V roce 1874 byl zámek upraven v neorenesančním stylu, čímž se podstatně změnil ráz průčelí i interiérů; střecha byla pokryta břidlicí. Tím získal dnešní podobu, s neorenesančním průčelím, věží uprostřed, přičemž zůstala zachována čtyřkřídlá dispozice.V zámku je dnes Horácká galerie s internetovou studovnou. V galerii je také uložen sádrový originál sochy zvané Raněný, jejímž autorem je J. Štursa.
Naproti zámku, před umělcovým rodným domem s pamětní deskou, byla odhalena roku 1965 její kopie, bronzová plastika, jako památník obětem 2. světové války.

Rodný dům Karla Němce čp. 40 – Karel Němec je autorem řady sgrafit na městských domech i sakrálních stavbách v Novém Městě na Moravě a okolí. Je to např. exteriér a interiér kostela sv. Kunhuty, sgrafita na fasádě hotelu Panský dům či městský znak na Horáckém muzeu. Na průčelí jeho rodného domu je vyřezávaný reliéf se sv. Lukášem – patronem malířů. A kousek od něj visí i pamětní deska z dílny dalšího novoměstského rodáka – Jiřího Plieštika.

Hotel Panský dům čp. 7 je jeden z nejstarších domů na Vratislavově náměstí. Již od poloviny 17. století sloužila budova jako hostinec. Roku 1801 byl zasažen velkým požárem, který zničil větší část města. Panský dům byl však znovu vystavěn a v jeho prostorách byl provozován zájezdní hostinec U Zlatého jelena. Později byl hotel přestavěn a vyzdoben Karlem Němcem. Ten vytvořil nejen sgrafita na průčelí, ale i v interiéru, ve vstupu do vinárny.

V Novém Městě na Moravě se nachází další památkově chráněné domy:
– Stará radnice – původní novoměstskou radnici najdeme na Vratislavově náměstí. Vznikla v roce 1555 přestavbou původních dvou měšťanských domů. V roce 1723 vyhořela a při následné obnově přibylo další poschodí a také věžička. V roce 1938 byla místním rodákem Karlem Němcem vytvořena sgrafitovou výzdoba. Dnes je zde umístěno Horácké muzeum.
– Dům čp. 121, ve kterém byla roku 1608 zřízena škola.
– Dům čp. 13 rodiny Bradyových, který je připomínkou nacistické okupace a Holocaustu.
– Dům čp. 97 pochází z přelomu 15. a 16. století. V současnosti v něm sídlí městské informační centrum.
– Dům čp. 103 s renesančními základy z poloviny 16. století sloužil zpočátku jako dům právovárečný. Po rekonstrukci v letech 2002–2003 zde sídlí městský úřad.
– Dům čp. 124 – budova I. základní školy z roku 1879.
– Dům čp. 11 – rodný dům Vincence Makovského.
– Dům čp. 1439 – rodný dům Tobiáše Kamenického

Zhruba 1 km jihovýchodně od centra města byly na vrcholu zalesněného kopce (675 m n. m.) postaveny Tři kříže z vděčnosti za záchranu před morovou epidemií, na kterou nezemřel ani jeden obyvatel města. V této době se na místo Tří křížů konaly poutě a konaly se zde také polní mše. Kamenné podstavce se zde z této doby zachovaly.
V roce 1928 byla ke Třem křížům vysázena javorová Alej smíření, vedoucí od evangelického

hřbitova ke Třem křížům, kde za každého mrtvého obyvatele z 1. světové války byl vysazen jeden strom.